

AMERİKAN MÜZELERİ VE AKTİVİZM: SOSYAL UYANIŐLAR, DEĞİŞEN MİSYONLAR

BariŐ Akgün¹

Cite this article as:

Akgün, BariŐ. (2022). Amerikan Müzeleri ve Aktivizm: Sosyal UyanıŐlar, Değişen Misyonlar. International University Museum Association Platform Journal of Cultural Heritage UNIMUSEUM, 5 (1) İstanbul Türkiye, 1-10.

ABSTRACT

American Museums and Activism: Social Awakenings, Changing Missions

The divisive climate that characterizes social and political life in the United States in the 21st century inspires a renewed sense of activism in the museum space and beyond. Although this situation is welcomed by different circles, the increasing trend towards museum applications for social purposes brings with it difficulties. The aim of this study is to reveal the scope of recent American museum activism through some important cases. With the information gathered through literature and archive scanning in the context of social history, museums that pioneered social action in the USA were examined, it was researched what museums that tried to take more activist positions on human rights issues could learn from museums that were often at the forefront in this field, and how social activism had fundamentally changed museums in the USA. In this study, it has been argued that American museums can have a voice in sociopolitical issues when they apply to activism practices as a part of the communities they are in and serve, and when they take a stand in line with their mission instead of being neutral.

Keywords: American museums, activism, mission, museum studies

1- BariŐ Akgün. İstanbul University Department of Museum Management Phd Student.

Submitted: 11.06.2022

Accepted: 01.07.2022

Published online: 02.07.2022

Correspondence: BariŐ Akgün

E-ISSN: 2651-3714

ORCID: 0000-0002-7763-359X

Giriş

21. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyal ve politik yaşamı karakterize eden bölücü iklim, müze alanında ve ötesinde yenilenmiş bir aktivizm duygusuna ilham vermektedir. Bu durum, farklı çevreler tarafından olumlu karşılansa da sosyal amaçlı müze uygulamalarına yönelik artan eğilim, zorlukları da beraberinde getirmektedir. Çok farklı dünya görüşlerine ve bakış açlarına sahip grupların birbirleriyle gerçek anlamda diyaloga girdiği nadiren görülmektedir. Belli bir grubun herhangi bir kamusal alana girerken karşıt grubun dışarı çıktığı, çoğu zaman karşılıklı anlayış, müzakere veya ortak kaygılara yer verilmediği bir sosyal yaşam ortamı bulunmaktadır. 2017 yılında Mississippi eyaletinde Sivil Haklar Müzesi'nin (Mississippi Civil Rights Museum) açılışı, bu tür sosyopolitik mücadele alanlarının yüksek profilli bir örneğini teşkil etmiştir. Dönemin ABD Başkanı Donald Trump, bu müzenin açılışına katılmak için Mississippi'ye uçtuğunda, önde gelen Afro-Amerikan liderler, Trump'ın politikalarını ve ırk ilişkileri konusundaki sicilini protesto etmek amacıyla bu açılışa katılmamışlardır (Huffman 2017). Trump, müzenin açılışında insan hak ve özgürlüklerini desteklediğini ifade eden açıklamalarda bulunurken, katılmayı reddeden bir dizi siyasi isim, Trump'ın kadınlar, engelliler, göçmenler ve Afro-Amerikanlar hakkında aşağılayıcı olan son yorumlarından çok sayıda örnek vermiştir. Bu liderler, kendi bakış açlarına göre, Trump'ın riyakar buldukları bu tavrının, Birleşik Devletler tarihi boyunca ve günümüzde sistematik bir biçimde ırkçı olarak görülen bir eyalet olan Mississippi'de yaşayanlar için destansı bir anı lekeleyeceği sebebiyle bu törene katılmayı reddetmişlerdir. Bu bağlamda hem müze alanı hem de Mississippi ırk ilişkileri için bir kutlama anı olması gereken müzenin açılışı, siyasi bir çekişme haline gelerek gölgede kalmıştır.

ABD'de, karşıt gruplar kamusal alanı birbirlerine bırakmadığında şiddetin ortaya çıkma potansiyeli vardır. Bu iklimde, Amerikan müzeleri, barışçıl toplanmaların, gergin çekişmelerin veya şiddetli patlamaların yeri olma potansiyeline sahiptir. Müzelerin bu potansiyellerden herhangi biri için ne kadar hazırlıklı oldukları, genellikle aktivist yelpazesinin neresine düştükleri, başka bir deyişle, aktivizmin

yapıcı bir şekilde ortaya çıkabileceği yerler olarak görülme konusunda ne kadar rahat olduklarıyla belirlenmektedir. Bazı müzeler, özellikle belirli kültürel grupların hayatlarını gözler önüne sermeye adanmış olanlar, insan haklarından ve ilgili sosyal hareketlerden öğrendikleri dersleri hayata geçirerek aktivizm tabanlı uygulamalarını şekillendirebilmiş ve yerleşik hale getirebilmişlerdir. Aktivizm kavramlarına ve uygulamalarına aşinalıkları ve rahat olmaları nedeniyle, genellikle müze aktivizmi yelpazesinin daha ilerisinde yer alırlar. Böyle bir aktivizm yelpazesinde müzelerin tarafsız bir alan olduğu inancını yansıtan uygulamalardan uzaklaşıp müzelerin misyonlarını yerine getirmek için eylem odaklı alanlar olabileceği (ve olması gerektiği) kabul edilmektedir (Sandell, 2017).

Amerikan Müzelerinin Aktivizme Yaklaşımı

Bir grup müze, kendi toplulukları içerisinde hizmet verirken, aktivizm için bir platform veya sahneleme alanı rolünü üstlenmiştir. Örneğin, ABD'nin Georgia eyaletinin başkenti Atlanta'da bulunan ve görevi "her insanın haklarını kişisel olarak korumaya alacak şekilde kişileri güçlendirmek" olan Sivil ve İnsan Hakları Ulusal Merkezi (The National Center for Civil and Human Rights), bu anlamda kendi topluluğuyla güçlü bağlar geliştirmiştir. Hem aktivizm ve savunuculuk hazırlığı için doğal bir ortam, hem de şiddet içermeyen protesto ve miting eylemleri için uygun bir alan olarak görülmektedir. Aynı şekilde Birmingham, Alabama'daki Birmingham Sivil Haklar Enstitüsü (Birmingham Civil Rights Institute) ve Memphis, Tennessee'deki Ulusal Sivil Haklar Müzesi (The National Civil Rights Museum), güncel sorunları ele almak için tarihsel, sosyal ve politik ayrıcalıklarını kullanan kurumlar olmuşlardır.

Yukarıda belirtilen üç kurum, kültürel olarak özel bir temelden gelen vicdan mekanları olarak toplumsal eylemde öncülük eden müzelere örnektir. Sivil ve İnsan Hakları Ulusal Merkezi, çağdaş aktivizm göz önünde bulundurularak inşa edilmiş olsa da Birmingham Sivil Haklar Enstitüsü ve Ulusal Sivil Haklar Müzesi gibi kurumlar, hatırlama ve hafızalaştırmaya yönelik birincil odaktan ilham verici eylem çağrıları gibi daha büyük bir mücadeleye doğru yönelerek zamanla aynı konuma ulaşmışlardır. ABD'de her yıl aktivizm göz önünde bulundu-

ularak yeni müzeler inşa edilmektedir. Washington DC, Charleston, Memphis, Jackson ve New Orleans, ülkede aktivist uygulamaların organizasyonlarının misyonlarına, sergilerine, programlarına ve organizasyonel planlarına dokunduğu ve işlediği açıkça görülen yeni müze inşaatının ortasında olan sadece birkaç bölgedir.

Bununla birlikte, aktivizm fikrine giderek daha açık hale gelen kurumlar sadece yeni müzeler ve kültürel olarak spesifik müzeler değildir. Yerel, bölgesel ve ulusal bileşenler, müzeleri birer bilgi ve ilham alanı olarak görmeye devam ettikleri için ABD'deki kurumların misyonlarını gözden geçirmeye veya çağdaş meselelere aktif olarak dahil olma ihtiyacını kabul eden yeni misyonlar oluşturmaya başlaması, bir akım haline gelmiştir. Washington DC'deki Başkan Lincoln'un Kulübesi (President Lincoln's Cottage) ve Hartford, Connecticut'taki Harriet Beecher Stowe Merkezi (Harriet Beecher Stowe Center), bu akımın iki dikkate değer örneğidir. 2008 yılında Harriet Beecher Stowe Merkezi, ırk, sınıf ve cinsiyet meseleleri üzerine 21. yüzyıl salon sohbetleri olan "Stowe'daki Salonlar" (Salons at Stowe) uygulamasını başlatmıştır (Harriet Beecher Stowe Center, t.y.). 2016 yılında, Başkan Lincoln'un Kulübesi'nin başlattığı bir gençlik eğitim programı olan "Köleliğe Karşı Öğrenciler" (Students Opposing Slavery/SOS), "İnsan Ticaretiyle Mücadelede Olağanüstü Çabalar için ABD Başkanlık Ödülü"ne layık görülmüştür (President Lincoln's Cottage, t.y.). "Köleliğe Karşı Öğrenciler" programı, gençlik liderlerini güçlendirmeye ve gençler arasında insan kaçakçılığı konusunda farkındalık yaratmaya kendini adanmış, büyüyen, tabandan gelen, kölelik karşıtı bir gençlik ağıdır. Aldıkları başkanlık ödülüyle ilgili bir basın açıklamasında, kurum direktörü Erin Mast, programı, örgütün "cesur fikirler evi" olarak hizmet etmesi amacı açısından "kritik bir misyon" olarak nitelendirmiştir (President Lincoln's Cottage, 2016).

ABD'de pek çok organizasyonun müzenin tarafsız bir alan olduğu fikrinden müzenin hareket odaklı bir alan olduğu fikrine doğru bir geçiş sürecinde olduğu öne sürülebilmektedir. Örnekler, müzelerdeki tüm aktivizm yelpazesi boyunca gösterilebilir, ancak değişim yönü, müzelerin – sadece insanların konuşabileceği güvenli alanlar olarak değil,

aynı zamanda eylemin hoş karşılandığı, teşvik edildiği ve desteklendiği mekanlar olarak – aktivizme dahil olmaları için artan ihtiyacı karşılama yönüne doğrudur.

Bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde müze aktivizminin bu yelpazesi, daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Özellikle, insan hakları konularında daha aktivist pozisyonlar almaya çalışan müzelerin, bu alanda sıklıkla ön saflarda yer alan kültür müzelerinden neler öğrenebileceğini araştırmak gerekmektedir. Bu bağlamda sosyal aktivizmin ABD'deki müzeleri temelden nasıl değiştirdiği incelenmiştir. Ardından, bu yelpazede daha ileriye giden ABD müzeleri ve bu konuma nasıl geldikleri tartışılmaktadır. Son olarak, müzelerin kendilerini nasıl daha bilinçli bir aktivizm alanına doğru ilerletebilecekleri üzerine bazı düşünceler belirtilmiştir.

Sosyal Aktivizm İle Değişen Amerikan Müzeleri

Aktivizmin bir müzenin düşünce ve uygulamalarında birincil bir rol üstlenmesine izin vermek için, her kurumda misyon beyanlarından stratejik planlara, iletişim yollarına ve kültürel yeterlilik eğitimine kadar çeşitli şekillerde çok sayıda değişiklik yapılmalıdır. Beraber tezahür edildiklerinde, bu sayısız reform, birçok müzenin çalışma şeklini temelden değiştirmektedir. Aktivizm, sadece programlama, küratörlük veya dış ilişkilerdeki personele atanamaz; daha ziyade, personelin ve ziyaretçilerin eğitilmeleri, ilham almaları ve yetkilendirilmeleri için tüm müze işlevleri ve etkinlikleri aracılığıyla her bölümün çalışmasının bir parçası haline gelmelidir.

Geçiş sürecindeki müzelerin güçlü bir örneği, Atlanta, Georgia'daki Atlanta Tarih Merkezi'dir (Atlanta History Center). Atlanta Tarih Merkezi, başlangıçta, kurumun ana girişimlerini bir çeşitlilik ve kapsayıcılık merceğinden denetlemek için altı aylık bir süreliğine bir danışmanla anlaşmıştır. Bu analizi takiben, kendilerini daha kapsayıcı bir organizasyon haline getirecek dört ana unsura (süreç, iş birliği, liderlik/yönetim, genel organizasyon kültürü) odaklanarak, kurumun tüm seviyelerinde kültür değişikliğine gerçekten bağlı kalmak için danışmanın sözleşmesini iki yıl daha uzatmışlardır

(Atlanta History Center, t.y.). Atlanta Tarih Merkezi, daha kapsayıcı hale geldikçe, doğal olarak aktivizm konusunda da daha rahat ve özümseyici hale gelmektedir.

Müzelerle bağlantılı derneklerin, müze çalışmalarını programlarının ve mesleki gelişim iş birliklerinin çalışmalarında da büyük değişiklikler fark edilebilmektedir. Müze profesyonellerini müze çalışmalarına ilgili olan çeşitlilik, eşitlik, erişim, kapsayıcılık, şeffaflık, savunuculuk ve aktivizm kavramlarıyla ilişki kurma ve bunları geliştirme konusunda daha iyi hazırlamak için gereken eğitime özel bir vurgu yapılmaktadır. 2012 yılında Amerikan Müzeler Birliği (American Association of Museums), adını Amerikan Müzeler İttifakı (American Alliance of Museums/AAM) olarak değiştirmiştir ve bu isim değişikliğinin “106 yıllık organizasyonun çok-kültürlü müze çalışma alanını birleştirme, hedeflerini savunma ve Amerika’nın tüm müzelerinde mükemmelliği besleme misyonunu daha iyi yansıtacağı” öne sürülmüştür (AAM, 2012). Ardından AAM, 2017 yılındaki yıllık konferans temasını bu kavramlar üzerine odaklamıştır. Konferans, “Anlayış Geçitleri – Müzelerde Çeşitlilik, Eşitlik, Erişilebilirlik ve Kapsayıcılık” (Gateways for Understanding – Diversity, Equity, Accessibility, and Inclusion in Museums) başlıklı temasına uygun bir arka fon olarak 2014 yılında Afro-Amerikan genç bir adam olan Michael Brown’ın vurularak öldürülmesinden sonra yıllarca huzursuzluğun yaşandığı bir yer olan kuzey banliyösü Ferguson’un bağlı olduğu St. Louis, Missouri’de gerçekleşmiştir (Szurek, 2017). Yine 2017 yılında, Eyalet ve Yerel Tarih Birliği (Association for State and Local History/AASLH), yıllık toplantısını aylar öncesinde transseksüel bireylerin kullanımına açık tuvaletleri, duşları ve soyunma odalarını kısıtlayabilecek bir yasa tasarısının oylandığı Austin, Texas’ta gerçekleştirmiştir. “Ben Tarihim” (I Am History) başlıklı etkinlik teması, geçmişi bugüne bağlama kaygısıyla katılımcılara tarihin alakalı olduğunu ve her gün, her yerde herkesi içine alarak gerçekleştiğini hatırlatmak için tasarlanmıştır (AASLH, 2017).

Ayrıca 2017 sonbaharında, müzeleri daha eşitlikçi ve kapsayıcı uygulamalarla uyumlu hale getirmeyi amaçlayan işbirlikçi bir proje olan “Sosyal Eylem

Mekânı olarak Müze” (Museum as Site for Social Action/MASS Action), kurumlarına kapsayıcı stratejileri dahil etmeye kararlı olan paydaşları bir araya getirmiştir. Minneapolis Sanat Enstitüsü’nün (Minneapolis Institute of Art) ev sahipliğinde düzenlenen 2017 yılı toplantısına yaklaşık 30 müzeden personel katılmıştır. Bu katılımcılar, bir önceki yılki “Sosyal Eylem Mekânı olarak Müze” toplantısı sırasında yaklaşık elli müze profesyoneli tarafından tamamlanan teorik çalışmanın nasıl uygulamaya geçirileceğine odaklanmışlardır. 2016 toplantısının katılımcıları, müze alanında eşitlik ve kapsayıcılık konusunda yeni ortaya çıkan konuşmalara ve tartışmalara rehberlik edebilecek bir araç seti geliştirmek için iş birliği yapmışlardır. Bu araç setinin uygulanması, aktivizm yelpazesinde ilerlemekle ilgilenen ancak bir sonraki adım için desteğe ihtiyaç duyan müzeler için pratik bir rehber olmuştur (MASS Action, 2017).

Bu kısa örneklerin tümü, müzelerin artık yalnızca geçmişin yansımaları olamayacağı fikri etrafında artan fikir birliğini göstermek için burada alıntılanmıştır. Müzeler, ziyaretçilerinin ve çalışanlarının kendi başlarına aktivist olmaları için onları eğiten, ilham veren ve destekleyen aktif değişim aktörleri olmalıdırlar. ABD’de bu eğilimin temelleri, 1960’lı ve 1970’li yılların Amerikan Sivil Haklar Hareketi (The American Civil Rights Movement), Amerikan Feminist Hareketi (The American Feminist Movement) ve Savaş Karşıtı Hareket (The Anti-War Movement) gibi örgütlenmelere ve sonrasında meydana gelen değişimlere dayanmaktadır.

Son 20 yılda sarkaç, kültür müzelerinin yeni bir dalgasının inşasında görülebileceği gibi, sosyal eylemlerde katılımcı olmaya odaklı müzeciliğe doğru yönelmiştir. Giderek zorlaşan siyasi ve sosyal iklim nedeniyle bu durum, daha da ivme kazanmaya başlamıştır. ABD’deki bölücü iklim, daha endişe verici hale gelirken, aynı zamanda bilgi toplama, diyalog ve kişisel yansıma için yerel müzelere yönelen bireylerde yenilenmiş bir aktivizm duygusuna ilham vermektedir.

ABD’de Müze Aktivizminin Önde Gelen Örnekleri
ABD tarihi boyunca sosyal eylemin müzenin gö-

revlerinin bir parçası olarak ne kadar algılandığı değişiklik göstermiştir. Siyahi Müze Hareketi (The Black Museum Movement), bunun belki de en açık ve en tutarlı örneklerinden biridir. ABD’deki ilk Afro-Amerikan müzesi, eski adıyla Kolej Müzesi (College Museum), şimdiki adıyla Hampton Üniversitesi Müzesi’dir (Hampton University Museum). 1868 yılında kurulmuştur ve Virginia eyaletinin Hampton bölgesindeki “tarihsel olarak siyahi bir kolej ve üniversite” (historically black college and university/HBCU) statüsünde olan Hampton Üniversitesi’nin kalbinde yer almaktadır (Hampton University. t.y.). 1868 ve 1950 yılları arasında, Afro-Amerikan tarihi ve kültürüne odaklanan yaklaşık 30 müze kurulmuştur (Coleman, 2006, s. 151). Bu müzelerin çoğu siyahi üniversitelerde veya Afro-Amerikan tarihini ve kültürünü toplamaya odaklanan kütüphanelerde konumlanmıştır. Siyahi üniversiteler, çoğunlukla Amerikan İç Savaşı’nın (The American Civil War) ardından kurulmuştur çünkü bu süre zarfında yüksek öğretim kurumlarının çoğunluğu Afro-Amerikanların okullara kaydolmasını yasaklamıştır. Dolayısıyla Afro-Amerikanlar için ayrı eğitim kurumlarının açılması gerekli olmuştur. Irk, renk, din, cinsiyet veya ulusal kökene dayalı ayrımcılığı yasaklayan Sivil Haklar Yasası (The Civil Rights Act of 1964), 1964 yılında yürürlüğe girene kadar siyahi üniversiteler kurulmaya devam etmiştir.

1960’lı ve 1970’li yıllar boyunca, Afro-Amerikan tarihi ve kültürüne odaklanan bir dizi yeni müze kurulmuştur. Örneğin, ABD’deki en iyi bilinen kültür müzelerinden bazıları, 1960 yılında kurulan DuSable Afro-Amerikan Tarihi Müzesi (DuSable Museum of African American History) ve 1965 yılında kurulan Charles H. Wright Afro-Amerikan Tarihi Müzesi’dir (Charles H. Wright Museum of African American History). Siyahi Müze Hareketi’nin zirvede olduğu dönemde kurulan Afro-Amerikan müzelerinin belki de en önemli yönlerinden biri, kurucuları tarafından bu müzelerin kendi topluluklarına adanmış alanlar olacağı garantisinin verilmesidir. Siyahi Müze Hareketi, zamanın ana akım müzelerindeki beyaz tenli olmayan insanların temsilindeki eksikliğe yanıt verirken kapsayıcılık, topluluk katılımı ve öz kimlik konularını ele almıştır. Bu dönemde, şimdi olduğu gibi, bu kurumların çalışanları, çabalarının kasıtlı sosyal

eylemlerden meydana geldiğinin farkında olmuşlardır. Müzelerinin ırksal çatışmalar, ekonomik dalgalanma ve gerilemeyle ilgili uzun geçmişleri olan şehirlerde bulunması gerektiğini kabul etmişlerdir (Burns, 2013, s. 25). Philadelphia’daki Afro-Amerikan Müzesi (The African American Museum of Philadelphia) gibi müzeler, siyahi tarih müzelerinin zengin-fakir, siyahi-beyaz ayrımı gözetmeksizin erişilebilir olması gerektiğini savunan kararlar vermişlerdir (Burns, 2013, s. 60).

Siyahi Müze Hareketi’nin ilk dalgasından bu yana, ABD’de kültür müzeleri kurulmaya devam etmiştir. 1868 ve 1991 yılları arasında yaklaşık 150 Afro-Amerikan müzesi kurulmuştur (Dickerson, 1991, s. 169). Bu müzelerde, Afro-Amerikan tarihini araştırmaya ve sunmaya odaklanmadan, Afro-Amerikanların (ve diğer beyaz olmayan insanların) yüz yüze oldukları meselelere yönelik daha büyük çalışmalara doğru bir kayma olduğunu fark etmek mümkündür. Bu müzeler, ana akım muadillerine kıyasla ekonomik, yasal, politik ve sosyal meselelerle sert bir şekilde yüzleşmeye daha yatkındır. Bununla birlikte, ana akım müzeler de beyaz olmayan insanları daha kapsayıcı ve onlara daha yakın olma yönünde ilerlemektedir. Bu değişimler meydana geldikçe, 2000’li yıllarda kültür müzelerinin bir başka dalgası ortaya çıkmıştır. Kültür müzeleri ile kapsayıcılık ve yakınlığa odaklanan ana akım müzelerinin birleşik gücü, aktivizmle beslendiğinde ABD kültür atmosferini daha fazla rahatlığa, kurumsal tarafsızlık iddialarıyla boyandığında ise daha az rahatlığa götürmüştür.

ABD’deki çoğu müze profesyonelinin kurumlarının tarafsız olduğunu, sadece başkalarının konuşması için alan sağladıklarını, kâr amacı gütmeyen yasal statüleri nedeniyle müzelerinin hiçbir şey için taraflı konuşamayacaklarını söylemesi, tercih edilen bir bakış açısı olmuştur. Ancak bu durum, müzenin politik karakteri etrafında profesyonel ve bilimsel bir fikir birliği oluşmaya başladıkça değişmeye başlamıştır (Sandell, 2007). Bazıları, tarafsızlığın basitçe gerçekleri dile getirmek olduğunu iddia etmeye devam etmiştir. Bununla birlikte, doğru sanılan gerçeklerin genellikle onları tarihin, bilimin ya da sanatın yıllıklarına bağlayanların bir yorumu oldukları, zaman çizgisi içindeki belirli bir anda bireysel veya toplu bir anlayışa dayan-

dıkları giderek daha fazla anlaşılmalıdır. Gerçekler, değişmektedir ve yorumlanmaktadır. Müze bağlamında ise gerçekler, etiketler ve paneller ile müzelerin bilinçli olarak sergilemeye karar verdiği görüntüler, sanat eserleri, nesnelere ve belgeler için belirlediğimiz kelime sınırları tarafından daha da parçalanmaktadır. Buna rağmen gerçekler, önem teşkil etmektedir. 2017 yılının Şubat ayında 280’den fazla müze ve kütüphane, Twitter üzerinde #DayofFacts etiketini kullanarak kendilerini 140 karakterle gerçekleri anlatmaya adanmışlardır (Kaplan, 2017).

Tarafsız olmanın ne anlama geldiğine dair tartışmalarda bile, müzelerin doğru bilgiyi vermek ve yanlış bilgilerin karşısında durmak için konuşması gerekip gerekmediği konusunda herhangi bir kafa karışıklığı olmamalıdır. Aynı zamanda müzelerin bütünlüğü, saygıyı ve kapsayıcılığı benimseyen kurumsal değerleri koruması ve her türlü nefret veya şiddete karşı seslerini yükseltmesi gerekip gerekmediği konusunda da herhangi bir kafa karışıklığı olmamalıdır. Henüz günlük olarak veya büyük ölçüde görünür bir şekilde sosyal eylemlerde bulunma konusunda kendini rahat hissetmeyen müzeler, elbette insanları birbirine yakınlaştırma, saygı ve empati olanaklarını artırma çabalarını gösterebilirler. Sessizlik, müzeler için bir seçenek değildir. Sessizliğin suç ortaklığı olduğu, sayısız tarihsel örnekten anlaşılmalıdır – bir şey söylemediğinizde, aslında bir şey söylüyorsunuz demektir.

Müzeler, “tapınak olarak müze” felsefesi aracılığıyla tarafsızlık fikrine tutunmaya çalışırlarsa, o zaman tarihsel olarak bu felsefenin bir parçası olan seçkin, ayrıcalıklı konumu dolaylı olarak teşvik etmiş olurlar. Ayrıca kendilerini mevcut sosyal ve politik ortamlarda ilgili veya sürdürülebilir kurumlar olarak bulmaları da olası değildir. Benzer şekilde, tarafsızlık endişesi, çağdaş sosyal normlar ve standartlar üzerine kuruluysa, o zaman müzelerin, kimin ve neyin norm olarak sayılacağını belirlemede önemli bir faktör olarak değişen demografik yapıya dikkat etmesi gerekmektedir. Müzelerde daha fazla çeşitlilik ve kapsayıcılığı teşvik ederken, farklı geçmişlerin ve personel görüşlerindeki artışın bir kurumun iç kültürünü ve dış mesajlarını nasıl şekillendireceği hesaba katılmalıdır.

İç kültür ve dış mesajlaşmadaki bu değişim, Philadelphia, Pennsylvania’daki eskiden hapisane olan ve günümüzde müze olarak kullanılan Doğu Eyalet Hapishanesi (The Eastern State Penitentiary) tarafından örneklendirilmektedir. Kıdemli Başkan Yardımcısı Sean Kelley’nin “Tarafsızlığın Ötesinde” (Beyond Neutrality) başlıklı bir makalede tartıştığı gibi, müze, “tarafsız” kelimesini kaldırmak amacıyla misyonunu yeniden düzenlemiştir:

Çoğumuzun bu alana kazandırdığı, müzelerin ve tarihi mekanların tarafsızlık için çabalaması gerektiğine dair temel değer, bize yardım etmekten daha ziyade bizi geride tutmuştur. Neticede tarafsızlık, bakanın gözündedir. Doğu Eyalet’te bu kelime, çoğu zaman ele almaya hazır olmadığımız zorlu ırk, yoksulluk ve politika sorunlarından kaçınmak için bize bir bahane sağlamıştır (Kelley, 2017, s. 23).

Değişen kültür ve mesajların diğer örnekleri, Atlanta, Georgia’daki Atlanta Tarih Merkezi, Chicago, Illinois’daki Jane Addams Hull-House Müzesi (The Jane Addams Hull-House Museum) ve New York City’deki Modern Sanat Müzesi’nin (The Museum of Modern Art/MoMA) açıklamalarında görülebilmektedir.

2016 yılında Atlanta Tarih Merkezi, “insanları, tarihi ve kültürü birbirine bağlama” vizyonu ile doğrudan uyumlu yeni bir stratejik plan geliştirmiştir. Tarih Merkezi’ne göre bu yeni stratejik plan:

[...] daha kapsayıcı bir organizasyon, yerel bir kaynak, bir bağlayıcı, misafirlerimiz için sınıfının en iyisi, günümüzün hızla değişen dünyasında daha ilgili, organizasyonumuzun performansını ve toplumumuza yıllarca hizmet etme becerisini geliştirmeye devam etmek için yeterli finansal güce sahip bir kurum olmamız için bize rehberlik etmektedir (Atlanta History Center, 2016).

Bu değişim, Atlanta Tarih Merkezi için bilinçli bir stratejik değişimken; Jane Addams Hull-House Müzesi, bölgenin tarihi değerlerini yıllardır temel olarak kullanmaktadır. Bu müze ve programları, Hull-House Müzesi’nin tarihi sakinleri – sosyal reformcular ve aktivistler – ile çağdaş sosyal meseleler arasında bağlantı oluşturmaktadır. Müze, Chicago’nun ilk halka açık oyun alanıyla ilk halka açık sanat galerisini kurmuş ve Chicago Devlet

Okullarındaki ayrımcı uygulamanın kaldırılmasına yardım etmiştir. Bölgenin aktivist köklerine bağlılıklarıyla Chicago'nun siyasi ve kültürel alanlarında oldukça aktif bir rol oynamaya uzun yıllardır devam etmektedir.

New York City'de bulunan MoMA, aktivizm yelpazesinde, son zamanlarda stratejik odak noktasındaki değişimiyle Atlanta Tarih Merkezi ve kurucu kurumsal değerleriyle Hull-House Müzesi arasında bir yer işgal etmektedir. MoMA, web sitesinde kendisini "yaratıcılık, açıklık, hoşgörü ve cömertlik" kavramlarını kutlayan bir yer olarak ilan etmektedir:

Hem fiziksel alanda hem de çevrimiçi ortamda çeşitli kültürel, sanatsal, sosyal ve politik konuların kabul edildiği kapsayıcı yerler olmayı hedefliyoruz. En düşündürücü modern ve çağdaş sanatı paylaşmaya kararlıyız ve zamanımızın sanatını, fikirlerini ve sorunlarını keşfetmek için bize katılacağınızı umuyoruz (MoMA, t.y.).

2017 yılında MoMA, Donald Trump'ın göçmenlikle ilgili tartışmalı yürütme emrini protesto etmenin yaratıcı bir yolu olarak sergi küratörlüğünü kullanmıştır. Küratörler, Trump'ın hazırladığı bir kararnamenin onay görmesi halinde vatandaşlarının ABD'ye girişi engellenecek olan, çoğunluğu Müslüman olan bazı ülkelerden sanatçıların müzenin süresiz koleksiyonunda bulunan eserlerini galeri duvarlarına asmışlardır. Bu eserler, Picasso, Matisse ve Picabia gibi Batılı sanatçılar arasında yerini almıştır. Sergilenen eserlerin her birinin yanında müzenin amaçlarıyla ilgili şu ifadeler bulunmaktadır:

Bu eser, 27 Ocak 2017 tarihinde yayınlanan bir başkanlık kararnamesine göre vatandaşlarının Birleşik Devletler'e girişi reddedilen bir ulustan bir sanatçıya aittir. Bu, Birleşik Devletler için olduğu kadar bu müze için de hayati önem taşıyan kabul ve özgürlük ideallerini teyit etmek için 5. kattaki galerilere yerleştirilmiş müze koleksiyonundaki bu tür birkaç sanat eserinden biridir (Farago, 2017).

Bu süre zarfında, kâr amacı gütmeyen insan hakları organizasyonu olan Impact Araştırma ve Geliştirme'nin (Impact Research & Development) üst düzey yöneticilerinden Colleen Dilenschneider, kültürel organizasyonlar hakkında "Ulusal Farkın-

dalık, Tutumlar ve Kullanım Çalışması" (National Awareness, Attitudes, and Usage Study/NAAU) için bir yazı kaleme almıştır (Dilenschneider, 2017, 26 Nisan). NAAU, ziyaretçilere hizmet veren kuruluşların pazarlama algılarına ilişkin bir çalışmadır. Bu çalışma, MoMA'nın bu sanat eserlerini öne çıkardığı dönemde pozitif verilerde önemli bir artış olduğunu göstermektedir. Dilenschneider, MoMA'nın Müslüman çoğunluklu ülkelerden sanatçıların eserlerini sergileme kararı ile olumlu bir itibar sonucu arasında nedensellik çıkarmaya dirense de müzelerin çağdaş konularda değerlere dayalı bir tavır alması konusunda toplulukların beklenilenden daha rahat olduğu gerçeğinin öne sürülebileceğini savunmaktadır. Dilenschneider, verilerin daha da temel bir şeyin altını çizebileceğini belirtmektedir: önemli olan sadece bir tavır almak değil, aynı zamanda misyonunuzu savunmaktır (Dilenschneider, 2017, 8 Mart). Analizinin bir parçası olarak Dilenschneider, şu sonuca varmıştır:

Son zamanlardaki olaylar, müzeniz politik bir konuyla karşı karşıya kaldığında, misyonunuzu savunmanın size zafer kazandırdığını göstermektedir. Bu, MoMA'da, seyahat yasağından etkilenen Müslüman çoğunluklu ülkelerden sanatçıların sanat eserlerini sergilediklerinde elde edilen, verilerle desteklenmiş bir başarı ile gösterilmektedir (Dilenschneider, 2017, 26 Nisan).

MoMA'nın misyonunda müzenin "modern ve çağdaş sanat konularına duyarlı bir ortamda yerleşik ve deneysel, geçmiş ve bugün arasında bir diyalog yaratmayı" amaçlamadığı belirtildiğine göre, müzenin eylemlerinin tamamen belirtilen görev alanı dahilinde olduğu açıktır (MoMA, t.y.).

MoMA örneğinden birkaç önemli ders çıkarılmalıdır. İlk olarak, müzeler misyonlarını yerine getirmeli ve gerçek dünyanın sosyal ve politik bağlamlarında faaliyet gösterdiklerini kabul etmelidirler. Çevrelerindeki dünyanın gerçeklerinden uzaklaşırlarsa, çalışmaları ve faaliyetleri gerçek olamaz. İkincisi, müzeler değer verdiklerini belirttikleri ilke ve fikirleri savunmalıdır. Üçüncüsü, tüm müze çalışanları, öncelikleri ve değerleri konusunda belirli bir anlayışı paylaştığı zaman müzeler daha yararlı olabilmekte ve daha hızlı karar alabilmektedirler.

ABD, şiddet dolu ırksal mücadele tarihiyle veya ülkenin kararlarını ve eylemlerini şekillendirmeye devam eden mirasıyla henüz tam olarak hesaplaşmamıştır. Bu nedenle Amerikalılar, bireysel ve sistematik ırkçılıkla tekrar tekrar yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar. 2016 ve 2017 yıllarında bazılarının ırkçılığın ABD'deki fiziksel temsili olarak gördüğü konfederasyon anıtları hakkında ulusal bir tartışmayı tetikleyen birkaç ırksal güdümlü, şiddet olayı meydana gelmiştir. Bu anıtlar, çoğunlukla, konfederasyonu oluşturan konfederasyon liderlerini, askerlerini veya devletlerini onurlandırmak üzere genellikle kasıtlı olarak yerel adliye binası arazilerine veya eyalet başkentine yakın oldukça görünür ve halka açık yerlere yerleştirilmişlerdir.

Konfederasyon, Amerikan İç Savaşı'nı kaybetmiş olsa da ve anıtlar genellikle savaşları kazananlar için dikilmese de savaşın bitiminden sonra Amerikan tarihi anlatısına şaşırtıcı sayıda konfederasyon anıtı ve ikonografisi girmiştir. Konfederasyon anıtlarının çoğu, savaşın 1865 yılında sona ermesinden hemen sonra inşa edilmemiştir. Daha ziyade 1890'lı ve 1950'li yıllar arasında inşa edilmiştir. 1900'lü yılların başında Afro-Amerikanları haklarından mahrum etmek için Jim Crow yasaları yürürlüğe girince, 1920'li yıllarda ırkçı nefret grubu Ku Klux Klan'ın yeniden ortaya çıkması sırasında, 1950'li ve 1960'lı yıllarda Amerikan Sivil Haklar Hareketi'ne karşı bir tepki olarak dikilen anıtların sayısı artmıştır (Lin & Mihalik, 2017). Anıtların kaldırılmasına karşı çıkan gruplar, anıtların ortadan kaldırılmasının tarihi etkili bir şekilde sileceğini savunmaktadır. Bazıları, anıtların Güney eyaletlerinin gururunu kutlamak için olduğu gibi kalması gerektiğine ve/veya Amerikan tarihinin en karanlık anlarından birinin hatırlatıcısı olarak kalması gerektiğine inanmaktadır. Bazıları ise bu anıtların kurumsal ırkçılığın, ayrımcılığın ve köleliğin daimi hatırlatıcıları olduğuna ve kamusal alanlardan kaldırılması gerektiğine inanmaktadır. 2017 yılında bu anıtlar, hem şiddetli hem de şiddet içermeyen protestoların karşı karşıya geldiği yerler haline gelmiştir. Bireyler ve gruplar, bu anıtların kaldırılmasının lehinde ve aleyhinde konuşmuşlardır. Müzelerse bu sancılı durumun tam merkezinde yer almıştır.

ABD, Louisiana, New Orleans Belediye Başkanı

Mitch Landrieu, 23 Mayıs 2017 tarihinde Konfederasyon Generali Robert E. Lee'nin heykelinin kaldırımından kaldırılmasının nedenlerinden bahsettiğinde, Güney eyaletlerinde veya siyahilerin çoğunlukta olduğu bir bölgede yer almayan Ulusal Yeraltı Demiryolu Özgürlük Merkezi (The National Underground Railroad Freedom Center), kurumlarının kapsayıcı tarihin gücüne bağlılığını teyit etmek için Landrieu'nun sözlerini kullanan etkileyici bir bildiri yayınlamıştır:

Tarih, özünde, herhangi bir anda yaşayan bizler ile başka bir zamanda ve/veya başka bir kültürde yaşamış insanlar arasında insan olmanın ne anlama geldiğinin önemi hakkında dinamik bir sohbetir. Bu konuşmanın temeli, hatırlama eylemidir. Hatırlama ve buna eşlik eden unutmama eylemi, kanıtlarla değil, belirli bir anın filtreleri tarafından yönlendirilen seçici süreçlerdir (National Underground Railroad Freedom Center, t.y.).

Ulusal Yeraltı Demiryolu Özgürlük Merkezi, misyonunu gerçek dünya bağlamında hazırlayarak ve kurumsal değerleri konusunda net bir tavır takınarak, kendilerini etkileyen olaylara günler içinde yanıt verebilmiştir.

Sonuç

Pek çok müze çalışanı, daha eylemci bir bakış açısı benimseme konusunda endişeli olsa da bu çalışmada incelenen örnekler, müzelerin sosyal ve politik değişiklikler meydana getirmek için arayabilecekleri birçok yolun giderek ana akım müze uygulamalarının bir parçası haline geldiği konusunda bir dereceye kadar güvence vermektedir. Bazıları, müze fikrini halen tarafsız bir alan olarak tercih etse de bu pozisyonun savunulamaz olduğu giderek daha fazla kabul görmektedir. Müzeler, doğası gereği politiktir ve tarafsız bir konumları yoktur (Sandell, 2007). Müzeler, artık tapınak işlevi göremezler; tam tersine içinde buldukları ve hizmet ettikleri topluluklarının bir parçası olarak kimliklerinin, değerlerinin ve aktivizm kapasitelerinin üzerinde düşünmelidirler. Son yıllardaki bölücü uygulamaların ABD'de gösterdiği gibi, insanlar ve topluluklar, kendilerini sosyal eylem adanmış kuruluşlara ihtiyaç duymaktadırlar. Son olarak, aktivizmin birçok biçim aldığını ve geniş

bir pratikler yelpazesi olarak anlaşılabilirliğini hatırlamakta fayda vardır. Her bir organizasyonun kendi yolunda yapması gereken bir yolculuktur. Bir organizasyonun yelpazenin bir ucundan diğerine tek bir adımda geçmesi gerekmemektedir. Bununla birlikte, faydalı, sürdürülebilir ve otantik müzeler olarak kalabilmeleri için, sosyal ve politik değişimin aracı rollerine daha açık olmaları ve çevrelerindeki dünyayı şekillendirmede aktif olmaları gerektiğinin nihayet farkına varmaktadırlar.

Kaynaklar

American Alliance of Museums. (2012, 5 Eylül). American Association of Museums is now the American Alliance of Museums. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <http://ww2.aam-us.org/about-us/media-room/2012/the-association-is-now-the-alliance>

American Association for State and Local History. (2017). AASLH 2017 Annual Meeting – I Am History. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <http://download.aaslh.org/2017+Annual+Meeting/Preliminary+Austin+WEB+FINAL.pdf>

Atlanta History Center. (t.y.). Governance. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.atlantahistorycenter.com/about-us/governance/>

Atlanta History Center. (2016). About us. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.atlantahistorycenter.com/about-us>

Burns, Andrea A. (2013). From Storefront to Monument: Tracing the Public History of the Black Museum Movement. University of Massachusetts Press.

Coleman, Christy. (2006). African American Museums in the Twenty-first Century. Hugh H. Genoways (ed.), *Museum Philosophy for the Twenty-First Century* (s. 149-158). Altamira Press.

Dickerson, Amina J. (1991). African American Museums and the New Century: Challenges in Leadership. Bryant Tolles (ed.), *Leadership for the Future: Changing Directorial Roles in American History Museums and Historical Societies* (s. 169-184). American Association for State and Local History.

Dilenschneider, Colleen. (2017, 8 Mart). MoMA

sees reputation boost after displaying Muslim artists. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.colleendilen.com/2017/03/08/moma-sees-reputation-boost-after-displaying-muslim-artists-data/>

Dilenschneider, Colleen. (2017, 26 Nisan). People trust museums more than newspapers. Here is why that matters right now. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.colleendilen.com/2017/04/26/people-trust-museums-more-than-newspapers-her-is-why-that-matters-right-now-data/>

Farago, Jason. (2017, 3 Şubat). MoMA Takes a Stand: Art From Banned Countries Comes Center Stage. *The New York Times*. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.nytimes.com/2017/02/03/arts/design/moma-president-trump-travel-ban-art.html>

Hampton University. (t.y.). About Hampton University. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.hamptonu.edu/about/>

Harriet Beecher Stowe Center. (t.y.). Salons at Stowe. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.harrietbeecherstowecenter.org/programs-learning/salons-at-stowe/>

Huffman, Alan. (2017, 9 Aralık). An untimely visit: Trump avoids protest at Mississippi Civil Rights Museum. *The Guardian*. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.theguardian.com/us-news/2017/dec/09/donald-trump-avoids-protests-mississippi-civil-rights-museum>

Kaplan, Sarah. (2017, 17 Şubat). Museums and libraries fight ‘alternative facts’ with a #DayofFacts. *The Washington Post*. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science/wp/2017/02/17/museums-and-libraries-fight-alternative-facts-with-a-dayoffacts/>

Kelley, Sean. (2017). Beyond neutrality. *History News Magazine*, 72(2), 23–27.

Lin, Jeremy C. F. ve Mihalik, Lily. (2017, 18 Ağustos). 1503 confederate symbols are on display across America. Most are in the South. 179 are in majority black counties. *Politico*. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.politico.com/interactives/2017/confederate-monuments-statues-and-symbols-in-the-south/>

MASS Action Community of Practice Platform.

(2017). Toolkit 2017. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, https://www.museumaction.org/s/TOOLKIT_10_2017.pdf

MoMA. (t.y.). About us. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.moma.org/about/>

MoMA. (t.y.). Mission statement. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.moma.org/about/who-we-are/moma>

National Center for Civil and Human Rights. (2017). About us. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.civilandhumanrights.org/about-the-center/>

National Underground Railroad Freedom Center. (t.y.). The power of inclusive history. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://freedomcenter.org/voice/the-power-of-inclusive-history/>

Ohio History Connection. (t.y.). About us. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.ohiohistory.org/about-us/>

President Lincoln's Cottage. (t.y.). Students Opposing Slavery. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.lincolncottage.org/learn/students-opposing-slavery/>

President Lincoln's Cottage. (2016, 24 Ekim). President Lincoln's Cottage youth program honored for combating modern slavery. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <http://www.lincolncottage.org/wp-content/uploads/2016/11/Students-Opposing-Slavery-Awarded-Presidential-Medal.pdf>

Sandell, Richard. (2007). *Museums, Prejudice and the Reframing of Difference*. Routledge.

Sandell, Richard. (2017). *Museums, Moralities and Human Rights*. Routledge.

Szurek, Stephanie. (2017, 1 Mayıs). Diversity, Equity, Accessibility, and Inclusion FAQ: AAM's Annual Meeting Initiatives. American Alliance of Museums. Erişim tarihi: 3 Haziran 2022, <https://www.aam-us.org/2017/05/01/diversity-equity-accessibility-and-inclusion-faq-aams-annual-meeting-initiatives/>